

Beskatningsspørgsmaal.

Af Aleksis Petersen.

II.

Arveskatten.

Som bekjendt indkræves overalt de Midler, Staten behøver, gennem en broget Mangfoldighed af højst uensartede Skatter, af hvilke en betydelig Del til Syvende og sidst bæres af ganske andre Personer end dem, hos hvem de oprindelig indkrævedes. Derved gjøres Forholdet i den Grad indviklet, at det er umuligt med blot nogenlunde stor Nøjagtighed at afgjøre, hvor stort et Beløb den enkelte Skatteyder faktisk bærer. Saa meget er dog sikkert, at der paa de mere Fattige og Ubemidlede falder en aldeles uforholdsmæssig Andel af Skattebyrden. Ligeledes er det sikkert, at der ikke er den fjerneste Udsigt til, at det i nærværende Afhandlings første Afsnit forsvarede progressive Princip i en uoverskuelig Fremtid vil blive gennemført i sit fulde Omfang af nogetsomhelst Lands Skattesystem. Derimod er der stor Sandsynlighed for, at man fremdeles vil holde fast ved de Skatter, der staa i den stærkeste Strid med dette Princip, da det netop er gennem disse Skatter, at Staten indkræver sine fleste Midler. Sandsynligheden af, at man fremdeles vil bevare Tolden og andre Afgifter, der navnlig hvile paa dem, hvis Skatteevne er svag, indeholder en Opfordring til at søge efter

Skatter, der kunde tjene som Modvægt mod hine. Maaske Arveskatten er en saadan. Der er sikkert faa Skatter som i samme Grad som Arveskatten ere modtagelige for det progressive Princip's Anvendelse. Arveskatten vil derfor maaske kunne bruges som et Korrektiv, som et Middel til at udjævne nogle af de Ubilligheder, hvori de andre Skatter gjøre sig skyldige. Denne Omstændighed og den Forbindelse, hvori den overhovedet staar med Nutidens sociale Spørgsmaal, giver den en særlig Interesse.

Imidlertid har denne Interesse ikke givet sig Udtryk i nogen rig Literatur. Arveretten er bleven behandlet fra forskjellige Sider; men det derfra forskjellige omend dermed beslægtede Spørgsmaal om Arveskatten har ikke fremkaldt talrige og betydelige finansvidenskabelige Undersøgelser. Selv Tyskerne, der dog have haft deres Force i Finansvidenskaben, have ikke beskæftiget sig meget hermed. Prof. Scheel i Bern, der er den Forfatter, som i den seneste Tid har gjort Arveskatten til Gjenstand for de omhyggeligste Undersøgelser, kjender kun en eneste nyere Monografi om denne Skat, nemlig et c. 200 Sider stort hollandsk Skrift af Nahuys (udkommet 1868 i Utrecht). Pfeiffer, H. Maurus og Parieu behandle ogsaa Sagen nogenlunde udførlig; men Lorenz Stein, Rau, Jos. Garnier og flere andre Forfattere til de mest ansete finansvidenskabelige Systemværker skænke den kun nogle faa Ord, forsaavidt de overhovedet omtale den. Stuart Mill har som bekjendt i sin «Politiske Økonomi» behandlet Arve- og Testationsretten; men Spørgsmaalet om Arveskatten expederer han meget hurtigt, og indskrænker sig i Hovedsagen til at paavise det Intetsigende i den af Ricardo og Andre fremsatte Indvending, at Arveskatten er en «Skat paa Kapitalen». Clem. Aug. Royer har i sit Prisskrift «Théorie

de l'impôt ou la dîme sociale» undersøgt Punkterne: Arve- og Testationsrettens Negation («Socialisme»); — Arveret uden Testationsret («Familisme»); — ubegrænset Testationsret («Individualisme»). Ogsaa over Arveskatten anstiller hun nogle, ganske vist temmelig kortfattede Betragtninger. Hun antyder Muligheden af, at Arveskatten, naar den gjordes tilstrækkelig stærk, vilde kunne erstatte alle andre Skatter, hvorved, blandt andre Fordele, vilde opnaaes, at Skatteopkrævningsomkostningerne vilde kunne reduceres til et Minimum, og at de tilstedeværende Formueuligheder for en Del kunde udjævnes. Hun fremhæver endvidere, hvorledes en Arveskattelov kunde bruges som «une loi compensatrice»: «De sociale Byrder have aldrig hvilet paa Borgerne i Forhold til deres Evne; altid have de Fattige og Svage maattet bære Byrderne, medens hele Statens Beskyttelse og alle dens Goder tilfalde de Rige og Stærke; det er altid de samme arveløse Klasser, der have maattet udrede Skatterne og med deres Blod forsvare et Land og Rigdomme, i hvilke de ingen Lod have.» Hvis man ikke foretrækker at konfiskere al Arv, saa kan man dog — mener den ærede Forfatterinde — søge at udsone Fortidens Uret ved at ramme «alle disse mer eller mindre slet erhvervede Formuer, i det Øjeblik, de skifte Ejer, med en Skat, hvis hurtigt stigende Progression kun skulde naa Formuer, der paa Grund af deres uhyre Størrelse næsten ere en Forhaanelse, medens de smaa ved et hæderligt Arbejde erhvervede Formuer skulde slippe fri.» Det er altsaa en stærkt progressiv Skat, der her anbefales, paa en tildels temmelig revolutionær Maade. I en ganske anden Aand og Tone omtaler Proudhon Arveskatten i sin «Théorie de l'impôt», en Bog, der ligesom Royers er en prisbelønnet Besvarelse af et i Aaret 1860

af Kanton Vauds Statsraad udstedt Prisspørgsmaal. Proudhon, af hvem man jo kan vente sig Alt, opkaster sig her til Angriber af Arveskatten, navnlig fordi han mener, at den opfordrer Staten til at «trænge sig ind i Familien», hvad den ikke bør gjøre, og fordi han ikke vil have, at Staten «se fait réformateur des mœurs». Proudhons Bidrag til Sagens Belysning er imidlertid ingenlunde betydeligt, hverken i kvantitativ eller i kvalitativ Henseende. Det Samme kan siges, om hvad de fleste andre, baade ældre og nyere, Økonomer have skrevet herom. En hæderlig Plads maa der dog indrømmes den dygtige Afhandling, Prof. Scheel nylig har helliget Sagen.*) Vi skulle senere komme tilbage til den.

Arveskatten indtager saaledes ikke nogen meget fremragende Plads i den finansvidenskabelige Literatur, i alt Fald ikke nogen Plads, der staar i rigtigt Forhold til dens Betydning; men i den praktiske Skattelovgivning er den gennemført i de fleste Stater. Nu er det visselig saa, at de økonomiske Principer ikke spille nogen meget fremtrædende Rolle ved Indførelsen af Skatter, idet Øjemedet at bringe Penge i Statskassen menes at hellige adskillige i og for sig forkastelige Midler; men en Betragtning af den Maade, hvorpaa Arveskatten er gennemført i de forskjellige Stater, vil dog vise, at Lovgiverne — omend ikke med tilstrækkeligt Held — have søgt at give Skatten et vist rationelt Anstrøg.

Danmark fik ved Forordn. af 12te Sept. 1792 en Kollateralafgift, Afgift af Arv i Sidelinjen. Af al Arv, som enten efter Loven, Testamente eller Forening tilfaldt Andre

*) H. v. Scheel: Die Erbschaftssteuer. Findes i Hildebrands «Jahrbücher für Nationalökonomi» Bd. XXIV S. 234—79. Ogsaa udkommet særskilt.

end Arveladerens Ægtefælle, Børn eller Livsarvinger, Fader og Moder, Søkende, naar de eller deres Børn i deres Sted, arve tilligemed Moder, saavel som af Legater og Gaver som ved Dødsfald tilfaldt andre end nysnævnte Personer, skulde til Kongens Kasse erlægges 4 pCt. af den beholdne Arv. Boer paa under 100 Rdlr., Midler, der gaves til offentlige Stiftelser, og Legater for en enkelt Persons Livstid fritoges. I Motiverne til Forordningen hedder det, at det er blevet taget under Overvejelse, hvorledes det kan opnaaes at bringe Ligevægt mellem de kgl. Indtægter og Udgifter «ved Paabud, som for de Ydende ere mindst trykkende. En Afgift af Arv, som falder til Arveladernes Beslægtede i Sidelinjer eller og Andre uden Slægtskab med hine, er i Hensigt hertil, ligesom den allerede i andre Lande forlængst er indført, forekommet Kongen at være et af de bedste og tjenligste Midler, da den af Enhver hvilken nogen saadan, Afgiften undergiven, Arv tilfalder, kun erlægges engang og ydes kun af en virkelig og ny Formue, som tilfældigvis bliver Arvingen til Del, og hvilken han ofte kan anse som uventet.» — Foruden denne Afgift indførtes 8de Febr. 1810 en Afgift af al Arv paa $\frac{1}{2}$ pCt. af det beholdne Beløb, der ved Pl. 18de Aug. 1812 ændredes derhen, at beholdne Boer paa under 100 Rdlr. fritoges for denne Afgift. — Loven af 19de Febr. 1861 ordnede Afgiften saaledes: 1) Af Arv, der tilfalder Ægtefæller, Livsarvinger eller Forældre svares 1 pCt.; 2) af Arv, der tilfalder Søkende eller disses Børn (1ste Sidelinje) svares 4 pCt.; 3) af Arv, der tilfalder fjernere Beslægtede eller Ikke-Beslægtede svares 7 pCt. — Grundtanken for den danske Arveafgift er altsaa den, at Afgiften bør være stigende, eftersom Arvingen staar i et fjernere Forhold til Arveladeren. Et lignende Hensyn til Slægt-

skabsforholdet tages af de fleste andre Staters Lovgivning, og for dette Hensyn er der ogsaa Meget, som taler, uagtet Slægtskabsforholdet naturligvis ikke er nogen nøjagtig Maalestok for det økonomiske Forhold mellem Arvelader og Arvetager. Forøvrigt har den danske Lovgivning ikke her godkendt det progressive Princip; thi Afgiftsfriheden for Boer paa under 100 Rdlr. kan være begrundet i det praktiske Hensyn at fritage Avtoriteterne for en Ulejlighed, der dog ikke kunde indbringe meget, og selv om den skyldes Ønsket om at vise Skaansomhed mod de Ubemidlede, er den dog i og for sig for ubetydelig til at gjøre Krav paa større Interesse.

I Udlandet er Arveafgiften oprindelig optraadt som Gebyr snarere end som Skat. Forøvrigt frembyder den adskillige Forskjelligheder i de forskjellige Lande. I Belgien, Holland, Preussen og et Par andre tyske Stater ere alle Arvinger i den rette Linje fritagne for Afgiften. I nysnævnte Stater samt i England ere ligeledes Ægtefæller fritagne. I Preussen og Bajern fritages endvidere Arveladerens Tjenestetyende indtil et Beløb af henholdsvis 300 Th. og 300 fl. I Preussen, Bajern og Baden ere fremdeles Velgjørenheds- og Undervisningsanstalter fritagne, i Preussen derhos Kirken. I Preussen ere Beløb paa indtil 50 Th., i Belgien og Holland paa indtil 300 Gylden, i England paa indtil 100 Pd., i Østrig (for Descendenters Vedkommende) paa indtil 50 fl. fritagne. Forøvrigt indrømmer Østrig, ligesom Frankrig og Italien, ingen Afgiftsfrihed. Den egenlige Arveskat (forskjellig fra Gebyrerne) opkræves overalt eller saa godt som overalt med Procenter, der variere efter Slægtskabsgraden. Den laveste Minimal-sats har Bajern 0,8 pCt. I Østrig, Frankrig og England er Minimal-satsen 1 pCt., i Preussen 2, i

Holland og Belgien 4, i Hessen 5 pCt. Maximalsatsen for fjerne Slægtninge og Ikke-Beslægtede er i Hessen 5, i Preussen og Østrig 8, i Frankrig 9, i Belgien, Holland og England 10 pCt. Mellemsatserne variere ogsaa betydeligt. Det fortjener at bemærkes, at i Holland og Belgien gjælder Maximalsatsen (10 pCt.) overalt, hvor den arvede Sum overstiger Intestatportionen.

Schweiz's 25 Kantoner frembyde et højst broget Virvar. Nogle Kantoner have slet ingen Lov om Arveskat. I andre indkræves Skatten ikke til Fordel for Statskassen, men for kommunale Kasser. I et enkelt Kanton, Zug, tilfalder vakant Arv og en Skat paa 5 pro Mille af de Kapitalsummer, der testamenteres Arvinger i Sidelinjen, det kantonale Skolefond; her have altsaa vel en kantonal Skat, men udelukkende til Fordel for et aldeles bestemt Fond. Kun 13 Kantoner have en ordenlig gennemført, ved Lov bestemt kantonal Arveskat, der imidlertid paa de forskjellige Steder er ordnet paa højst forskjellige Maader. I alle disse Kantoner, med Undtagelse af Genève, ere Descendenter i lige Linje fritagne, i Genève kun Mindreaarige, hvis Arveandel ikke overskrider 3000 Frs. I ti Kantoner ere Forældrene, i ni overhovedet alle Ascendenter i rette Linje, i syv Ægtefællerne fritagne. Afgiften er saaledes de fleste Steder kun en Kollateralafgift. Nogle Kantoner fritage desuden Arveladerens Tjenestetyende, naar de arve mindre Beløb (400 à 1000 Frs.); men fire Kantoner opstille her den ret fornuftige Betingelse, at Tyendet skal have været mindst 1 Aar i Arveladerens Tjeneste. Legater til almennyttige Øjemed ere afgiftsfri i næsten alle Kantoner. Genève's Lov bestemmer, at Legater til «établissements publics» ere afgiftsfri, en Bestemmelse, hvis Fortolkning i den nyeste Tid har givet

Anledning til en meget bitter Strid mellem Kommunen og Kantonet Genève, idet Kantonalregeringen gjorde gjældende, at Byen Genève skulde svare Staten Afgift af den bekjendte kolossale brunsvigske Arv, hvorimod Kommunalregeringen forsvarede — men uden Held —, at Kommunen Genève var at betragte som «*établissement public*» og altsaa afgiftsfri. — Forøvrigt retter Skatteprocenten sig efter Slægtskabsgraden. Minimalsatsen er $\frac{1}{2}$, 1 eller 2 pCt. Maximalsatsen er i de fleste Kantoner 10 pCt., kun i Genève, der overhovedet har en mere end almindelig streng Arveskat, 12 pCt. Meget interessant er det at se, at tre Kantoner have gjort Begyndelsen til Indførelsen af en progressiv Arveskat: i Zürich er det fastsat, at naar der paa den enkelte Arvemodtager falder en Arvelod paa mindst 10,000 Frs., forøges Skatten med en Tiendedel; arver han mindst 20,000, 30,000, 40,000 eller 50,000 Frs., forøges Skatten med henholdsvis 2, 3, 4 og 5 Tiendedele; saaledes bliver det muligt i Zürich at faa Skatten op til i Alt 15 pCt. Paa en lignende Maade er Progressionen indført i Solothurn og Thurgau, saaledes at Skatten her kan stige indtil 16 pCt. Ganske vist er Progressionen heller ikke i disse tre Kantoner gennemført paa en fyldestgjørende Maade, og særligt urigtigt er det, at Skatteprocentens Stigning standser paa et for tidligt Punkt; men dette første Forsøg paa at forlange flere Procenter af de større Arvelodder er i ethvert Fald interessant.

Arveskatten er altsaa bragt til praktisk Anvendelse i næsten alle evropæiske Stater, og for Størstedelen efter væsenlig samme Principer. Kun i de tre nysnævnte schweiziske Kantoner stiger Skatteprocenten med Størrelsen af den Sum, den Enkelte arver. I de andre Stater kjendes denne Progression ikke, hvorimod Skatteprocenten dér

retter sig efter Slægtskabsgraden. Kun Hessen har 1 Sats (5 pCt.); ellers er Reglen, at Skatteprocenten er variabel. I adskillige Stater indrømmes Afgiftsfrihed til Descendenter i lige Linje, Ægtefæller, for ganske smaa Beløb osv. — Den Tanke, der har foresvævet Lovgiverne ved Skattens Indførelse, synes da at have været den, der ogsaa er antydet i Motiverne til den danske Forordn. af 1792, nemlig denne :

Arveskatten er en Skat, der paa en nem, lidet kostelig Maade kan indbringe Statskassen forholdsvis betydelige Beløb,*) uden dog at være trykkende for Borgere. Arvingen modtager ved Arven en Fordel, der ofte — især naar han ikke staar i noget nært Slægtskabsforhold til Arveladeren — kommer ham ganske uventet, hvorfor han, uden i fjerneste Maade at føle sig trykket deraf, kan afse Staten en Del. Er han derimod nærbeslægtet med Arveladeren, vil Arvefaldet i mange Tilfælde ikke bringe ham nogen Fordel, fordi han alt inden det nød godt af, hvad han nu arver, og hertil tages der da Hensyn, idet der enten slet ingen Skat afkræves ham, eller i alt Fald en lavere Procent. Nu er det vel saa, at Slægtskabsgraden ikke afgiver nogen paalidelig Maalestok for den Fordel, Arvingen har af Arvefaldet; men Reglen er dog den, at Arvefaldet medfører større Fordel for fjerntstaaende Arvinger end for Arveladerens Børn f. Ex., og til Reglen — ikke til Undtagelserne — maa Lovgivningen tage Hensyn. — Foruden denne Begrundelse

*) Den danske Finanslov 1876—1877 beregner Arveafgiften til 700,000 Kr. Det italienske Budget for 1874 beregner den til 23,7 Mill. Lire, det belgiske for 1875 til 16½ Mill. Frs. I Storbritannien beløb den 1872 3½ Mill. Lstr.; i Frankrig c. 100 Mill. Fr. osv.

anfører man flere Omstændigheder som Anbefaling for Skatten: Arveskatten er jo ganske vist en «Overdragelsesafgift»; men den adskiller sig dog paa flere Maader heldigt fra de andre, for Størstedelen forkastelige, «Overdragelsesafgifter». Den har for det Første det Fortrin, at man véd, hvem der bærer den, med andre Ord: at den ikke er overvæltelig; thi hvis der overhovedet er nogen Skat, om hvilken det med Bestemthed kan siges, at den ikke vil blive overvæltet paa Andre end den, hos hvem den opkræves, saa er det Arveskatten. Fremdeles kan der ikke være Tale om, at Arveskatten skulde kunne — saaledes som Afgifterne af Overdragelse af Ejendomme — hindre Omsætningen. Endvidere rammer Arveskatten — hvad andre Overdragelsesafgifter ikke altid gjøre — Skatteyderen netop i det Øjeblik, han nyder en Fordel, af hvilken han da uden Gene maa kunne afstaa Staten en Del.

Med disse Grunde har man i Praxis sædvanlig slaet sig til Ro. Men selv om Skattepraxis finder det tilstrækkelig afgjørende, at Skatten er indbringende for Statskassen uden at være trykkende for Borgerne, vil Videnskaben maaske ikke finde den ovenanførte Begrundelse fyldestgjørende, og Scheel har derfor i sin ovennævnte Afhandling søgt at fuldstændiggjøre den.

Scheel fremhæver først (l. c. p. 247 fg.), at Arvefølgen ikke er en Institution, som Staten blot har garanteret, og som for Øvrigt kun er et nødvendigt Udtryk af en «naturlig» Ejendomsret — hvad den individualistiske Nationaløkonomis Repræsentanter pleje at paastaa —, men en af Staten positivt skabt Institution, som Staten derfor har Ret til at modificere, saaledes som den finder mest hensigtssvarende. Baade den testamentariske og Intestat-Arvefølgen er udelukkende skabt af Staten, og man maa

være i Besiddelse af en meget levende Fantasi, hvis man vil bilde sig ind, at den bestaaende Arveret skulde være en Efterligning af eller skulde garantere en naturlig Arveordning, der aldrig har existeret. Hvis man vil gjøre gjældende, at den bestaaende Arveordning dog paa ét Punkt — Børnenes Arveret — maa stemme med den naturlige Ordning, saa kan dette maaske være rigtigt, forsaavidt Børnene ikke allerede i Familiehovedets levende Live have opgivet det økonomiske Forhold til ham. Vil man herimod indvende, at det ikke er den økonomiske Forbindelse, men den naturlige Forbindelse, Slægtskabsforbindelsen, det fælles Blod, der skal være det Bestemende, saa kan hertil svares, at denne Indvending ikke kan respekteres, saalænge Arveforholdet mellem Fader og uægte Børn er forskjelligt fra Arveforholdet mellem Fader og ægte Børn, uagtet det naturlige Forhold er ens i begge Tilfælde. Forøvrigt staar det fast, at Arveordningen ganske og aldeles skyldes Statens Forgødtbefindende, uden at der paa en konsekvent Maade er blevet taget Hensyn enten til det økonomiske Forhold, eller til Slægtskabsforholdet eller til Forbindelsen af begge Forhold. — Det er imidlertid ikke nok, at Arveretten er en af Staten skabt Institution; men denne kunstigt skabte Institution har ganske ejendommelige økonomiske og sociale Virkninger. Ikke alene udvider Testationsretten den vilkaarlige Disponering over Ejendommen i en betydelig Grad, og udvikler Formueulighederne paa en for Samfundets Fred faretruende Maade; men Intestat-Arveretten i dens nuværende Omfang bidrager mægtigt til at bevare Formuen for Familien, saaledes at Arveretten kunstigt regulerer Nationalformuens Fordeling og øver en betydelig Indflydelse paa de sociale og økonomiske Magtforhold. —

Endelig mener Scheel — i Overensstemmelse med, hvad han har udtalt i sin Afhandling om den progressive Skat (jfr. N. T. Bd. VII. S. 323 fg.) — at Formuen kun for en Del er et Resultat af den private Virksomhed, men for en anden, meget betydelig, Del Resultatet af Statsforbindelsen, af Konjunkturerne i videre Forstand, hvoraf følger, at der ikke kan indrømmes Besidderen en saadan ubegrænset Dispositionsret, at hans virkelige eller formodede Vilje skulde kunne give Arvingen et gyldigt Krav paa at faa Arven ubeskaaren. Da den individuelle Besidder kun for en Del, maaske endog kun en mindre Del, selv har produceret, hvad han efterlader sig, maa de Arvinger, der repræsenterer ham, finde sig i at respektere som ligeberettiget Arving Staten, uden hvilken den resterende, maaske større, Del af Arveladerens Formue aldrig vilde være bleven til.

For Statens Krav paa Arven, i alt Fald paa en Del af den, viser der sig saaledes et tredobbelt Grundlag: et juridisk, fordi Arveretten udelukkende er et Værk af Staten; et social-politisk, paa Grund af Arverettens Indflydelse paa de sociale Forhold; og et nationaløkonomisk, paa Grund af Formuens Produktionsmaade. Til Arverettens Afskaffelse, der i høj Grad vilde revolutionere de bestaaende Forhold, har man nu ikke villet bekvemme sig; man har foretrukket at gjøre Statens Krav gjældende under den mildere Form af en Arvebeskatning.

I nærværende Afhandlings første Afsnit blev det progressive Princip forsvaret. Faa Skatter ere i saa fortrinlig Grad som Arveskatten modtagelige for dette Princip Gennemførelse. — I samme Afsnit blev det udtalt, at hvis Skatten foruden at realisere sit fiskale Øjemed kan realisere anbefalelsesværdige socialpolitiske

Øjemed, er det kun saa meget des bedre. Faa Skatter kunne nu med samme Lethed som Arveskatten bruges til at mildne de bestaaende økonomiske Misforhold. — Scheel føjer nu hertil en tredje anbefaling for den nævnte Skat, nemlig den, at den er fortrinligt skikket til at være et Supplement til Indkomstbeskatningen. De i forskellige Lande bestaaende Indkomstskatter tage saa godt som udelukkende Hensyn til Indkomstens Højde, uden at undersøge dens Oprindelse, om den skyldes personligt Arbejde, Aarpenge, Livrenter, vedvarende Kapitaler osv. Scheel anfører til Forsvar herfor, at en Indkomst paa 1000 Daler er en Indkomst paa 1000 Daler, hvad enten den saa skyldes personligt Arbejde eller vedvarende Kapitaler. Paa hans videre Udvikling af denne meget omtvistede og meget omtvistelige Sætning skulle vi ikke gaa ind, men kun fremhæve, at — hvad enten det kan billiges eller ikke kan billiges — saa tilsidesættes faktisk Hensynet til Indkomstens Oprindelse. Tilsidesættelsen af dette Hensyn gjør det nødvendigt, at Indkomstbeskatningen faar et Supplement. Man beskatter en Indkomst paa 1000 Daler lige haardt, hvad enten den er Udbyttet af personligt Arbejde eller Renten af en Kapital paa 20,000 Daler. Dette er en Begunstigelse af Kapitalisten paa Arbejderens Bekostning. Man lukker Øjet for, at Kapitalen har det store Fortrin at være overførlig, hvad Arbejdskraften ikke er. For denne Overførlighed, der har en bestemt Pengeværdi, er der ikke blevet givet noget Vederlag i Besidderens levende Live; det er da ikke mere end rimeligt end at der nu betaales en saadant ved Arvefaldet, ved hvilken Lejlighed den nævnte Fordel viser sig paa en særlig i Øjne faldende Maade. Saaledes

kan Arveskatten bruges til at udfylde nogle af Indkomstskattens Huller. —

Betragte vi nu den Maade, hvorpaa Arveskatten er gennemført i Praxis, saa er der her i det Mindste én Fejl, som strax vil vise sig: det socialpolitiske Moment er ganske tilsidesat. Man har undladt at benytte Skatten som et Middel til at beskytte den sociale Lighed, som et Middel til at forebygge, at uhyre Formuer samle sig paa enkelte Hænder. Man er ikke varsommere mod smaa Formuer end mod store, og man undlader at kræve flere Procenter af disse end af hine; thi naar de tre tidligere nævnte schweiziske Kantoner undtages, er der ingen Stat, som har gennemført en virkelig progressiv Arvebeskatning. Hos os tager man i det yderste Tilfælde syv Procent, i andre Stater tager man 8, 10 ja 12 pCt.; men intetsteds har man vovet at følge det af Stuart Mill givne Raad: nemlig at tage 100 Procent af de Arvelodder, der overstige et vist Beløb. Selv om man nu vil anse det for upraktisk at følge Stuart Mill, forsaavidt han foreslaar, at det forbydes Folk at arve udover en vis begrænset Sum,*) saa kan det dog ikke nægtes, at ingen Skat i samme Grad som Arveskatten synes at være som skabt for Progressionen, idet Progressionen her baade vil kunne virke særligt heldigt i social Henseende, og i mange Tilfælde ikke vil være synderlig trykkende for de Betalende. Man vil maaske indvende mod Stuart Mills Forslag og overhovedet mod den progressive Arvebeskatning, — som socialpolitisk Forholdsregel betragtet, — at det, der burde forhindres, ikke saameget er, at en enkelt Mand arver betydelige

*) Pol. econ. Book II. chap. II. §§ 3—4.

Summer, som at en rig Mand gjør det; falder den store Arv paa en fattig Mand, er der ikke saa megen Grund til at afkræve stor Skat, da der ikke for den sociale Formuefordeling ligger noget saa Uheldigt deri, at betydelige Formuer tilfalde Fattigfolk, men vel deri, at al Rigdom gaar til de i Forvejen Rige. Denne Indvending kan der imidlertid ikke tages noget Hensyn til, alene af den Grund, at det vilde være praktisk umuligt eller dog meget vanskeligt at lade Arvetagerens Formuestilstand faa Indflydelse paa Skatteprocentens Højde. Men de, der beklage sig over det Ubillige i at afkræve ligemange Procenter a. Arven, hvadenten Arvingen er rig eller fattig, maa nøje sig med den rigtignok noget tarvelige Trøst, at Reglen er, at store Formuer arves af de Rige, hvorimod de Fattige arve Intet eller Ubetydeligheder, hvoraf følger, at det faktisk neppe vilde faa saa megen stor Betydning, om man indrømmede Arvingens Formuestilstand den nævnte Indflydelse.

Medens de arvede Summers Størrelse i Praxis ikke har været bestemmende for Skatteprocentens Højde, er der derimod, som vi have set, blevet indrømmet en efter Slægtskabsgraden sig rettende Progression. Af Livsarvinger forlanges Intet eller i alt Fald den laveste Procent, af Søkende og Søkendes Børn nogle faa Procent, af Fættene og disses Børn nogle flere osv. Den Tanke, der ligger til Grund for denne Gradation, er den, at efterhaanden som Slægtskabsforholdet bliver løsere, bliver det økonomiske Forhold ogsaa løsere. Denne Tanke er visselig ikke ganske forkastelig. Kun vogte man sig for at udpensle den for vidt. Det er rigtigt, at Reglen er, at Forældrene og Børnene ogsaa staa i et nøje økonomisk Forhold til hverandre, og det kan — til en vis Grad — billiges, at Børnene betragtes som lodtagne i Forældrenes

Formue; de ville maaske derfor ikke have nogen økonomisk Fordel ved Arvefaldet, hvorfor det forsaavidt kan billiges, at der fordres Intet eller Minimum af dem i Skat. Maaske det ogsaa er Reglen, at det økonomiske Forhold, omend meget mindre stærkt, ogsaa gjælder ligeoverfor første Sidelinje. Men hvad fjernere Beslægtede angaar, er Reglen ganske sikkert den, at de ikke staa i noget nøjere økonomisk Forhold til Arveladeren end Ikke-Beslægtede. Heraf følger da, at den Progression i Arvebeskatningen, der retter sig efter Slægtskabsgraden, kun bør kjende tre Trin: 1) Børnene, der staa i et nøje økonomisk Forhold til Arveladeren, bør svare Minimum; 2) første Sidelinje, der endnu ikke ganske har brudt det økonomiske Forhold, om det end er stærkt svækket, bør svare en Mellemtaxt; 3) fjernere Slægtninge og Ikke-Beslægtede eller korrektere, ikke af Loven anerkjendte Slægtninge, med hvem det økonomiske Forhold er brudt, bør svare Maximum. Denne Inddeling kunde synes at stemme med den af den danske Lovgivning anerkjendte. Ved nærmere Eftersyn vil det maaske dog vise sig, at Overensstemmelsen ikke er fuldstændig, idet den Omstændighed, om der foreligger Testament eller ej, som ellers ingen Betydning har for Arveskatten, paa et enkelt Punkt faar en saadan Betydning. Foreligger der ikke Testament, skjælnes der nemlig ikke som ellers mellem 3 men mellem 4 Klasser: 1ste Klasse: Livsarvinger, Forældre og Ægtefælle; 2den Klasse: første Sidelinje; 3dje Klasse: fjernere Slægtninge til og med Arveladerens Tipoldeforældre med nedstigende Linjer; 4de Klasse: endnu fjernere Slægtninge. Første, anden og tredje Klasse svare henholdsvis 1, 4 og 7 pCt.; men fjerde Klasse, der blandt Andre indbefatter Arveladerens Næst-Næst-Næstsøskende-

børn, betaler Maximum, hvilket er 100 Procent. Af hvilken Grund Næst-Næstsøskendebørnene skulle slippe med at betale 7 pCt., naar der fordres 100 pCt. af Næst-Næst-Næstsøskendebørnene, er vanskeligt at sige. Der er aabenbart ingen naturlig Grund til ikke at fordre 100 pCt. ogsaa af den tredje Klasse o: af Alle, der staa Arveladeren fjernere end første Sidelinje. *)

I Henhold til det Foranstaaende mene vi altsaa, at den i de fleste Lande gjældende Arveskatlovgivning i det Mindste trænger til to Hovedændringer: For det Første bør Arveskatten stige progressivt med de arvede Beløbs Størrelse. For det Andet bør Maximumtaxten (100 pCt.) indtræde paa et langt tidligere Punkt end nu er Tilfældet (og ikke blot, som nu, i Tilfælde af, at der ingen testamentariske Arvinger ere). Hvilke Procenter og hvilken Progression man forøvrigt vil vælge, ere praktiske Spørgsmaal, der her ikke skulle undersøges.

Det vil ikke undgaa Opmærksomheden, at en fuldstændig og dybtgaaende Undersøgelse af Arveskatten vil føre En saa nær ind paa Spørgsmaalene om Arveret, Testationsret, ja hele Ejendomsretsspørgsmaalet, at det bliver vanskeligt eller umuligt ikke at tage disse Spørgsmaal med ind under Behandlingen. Nærværende Artikel har imidlertid saavidt muligt søgt at holde sig til det finansvidenskabelige Spørgsmaal. Var Arve- og Testationsretsspørgsmaalet blevet taget med, vilde Artiklen maaske have ført til endnu videre gaaende Resultater. Imod dem vilde man da med endnu større Styrke have

*) Stuart Mill gaar som bekjendt endnu videre, idet han vil have al Kollateralarv (hvor der ikke er Testamente) afskaffet. (Pol. ec. B. II. cap. II. § 3.)

fremført den Indvending, som allerede en nogenlunde moderat progressiv Arveskat maa udholde, nemlig den, at den er en »Skat paa Kapitalen» og forhindrer Dannelsen og Bevaringen af store Formuer. Det sidste Led af denne Indvending kan være rigtigt nok, idet en Arveskat, — naar den ikke driver Moderationen for vidt —, virkelig kan afgive en vis Hindring for Opsamlingen af store Formuer paa samme Hænder; men vi have jo ganske vist tilladt os at forudsætte, at denne Virkning maatte betragtes som heldig, da uhyre Formueuligheder indeholde en Fare for Samfundets Fred, — en Fare, der ikke noksom kan bekæmpes. Heller ikke kunne vi anse det for ønskeligt, at Formuen bestandig »bevares» for den samme Familie. Fideikommissgodser vise noksom, hvor skadelig en slig Bevaring er baade for Samfundet og for selve den paagjældende Familie. Forsaa vidt mene vi, at den anførte Indvendings sidste Led snarest indeholder en Anbefaling for Skatten. Hvad det første Led, at Arveskatten er en »Skat paa Kapitalen», angaar, saa kan det Samme gjøres gjældende mod enhver Skat; thi Skatten maa altid tages enten af »Kapitalen» eller af »Indkomsten»; men tages den af denne, bliver Muligheden for Forøgelsen af hin svækket i en tilsvarende Grad. Skatten er i og for sig ikke en Tilintetgjørelse af men en Overførelse af Kapital. Arveskatten overfører — som al anden Skat — Kapital fra den private Borger til Staten. Hvorvidt denne Overførelse er fordelagtig for Samfundet, hvorvidt den vil berige dette eller gjøre det fattigere, hvorvidt den vil fremme eller svække Kapitaldannelsen, — det afhænger af den Anvendelse, der gives den overførte Kapital. Statens Skatteopkrævning er overhovedet kun ideelt berettiget paa Betingelse af, at den giver de op-

krævede Midler en bedre Anvendelse end den, de Private vilde give dem.

Da Arveskatten nu ikke er helliget nogen speciel Anvendelse, da den indflyder i den fælles Finanskasse, lader der sig ikke anstille nogen Sammenligning mellem den Anvendelse, Staten giver den, og den Anvendelse, Borgeren sandsynligvis vilde have givet Pengene, hvis de havde beholdt dem. Derimod kan der spørges om, hvilken Forskjel det gjør, at Staten fratager Borgerne en Del af en ofte ganske uventet Fordel, i Stedet for at fratage dem en surt erhvervet Fortjeneste. Her er det nu en almindelig anerkjendt Sandhed, at den Anvendelse, der gives arvede Formuer, i Almindelighed ikke er saa økonomisk, ikke saa gavnlig for hele Samfundet, ikke saa kapitalskabende, som den der gives den Rigdom, man har tjent ved eget Arbejde. Ganske vist kommer Arven i de fleste Tilfælde ikke saa uventet som Lotterigevinster — om hvilke det jo almindelig antages, at de ofte gaa lige saa hurtigt, som de ere komne; — men sikkert er det dog, at den Anvendelse, Arven faar, sjelden er særlig fremmende for Kapitaldannelsen. Saaledes turde det da være, at Arveskatten endog i mindre Grad end adskillige andre Skatter vil virke skadeligt paa Kapitaldannelsen i Samfundet.

Dermed afslutte vi Undersøgelsen om Arveskatten; thi vi anse det rigtignok ikke for nødvendigt at opholde os ved den Indvending, at Arveskatten er et «Angreb paa Familien». Familiens Hellighed og Ukrænkelighed vil nok blive tilstrækkelig respekteret, og selv lidt stærkere Arveafgifter end de bestaaende, ville ikke formaa at knække denne Samfundets «Grundpille».